

slechl, také prof. Jaroslav Vlček. Přednáška má vyšla před sedmi měsíci [t. j. v dubnu 1909], prof. Vlček jest redaktorem dvojí revue literární (Lumíra a Filologických listů) a nenalezl posud příležitosti k otevřené kritice v některém z těchto listů. Zato promlouvá však mou knížku ve svém semináři a pro vozuje příliš pohodlnou kritiku při zavřených dveřích. Pan Vlček neměl by svými argumenty okouzlovat jen své úslužné beany, kteří budou u něho za nějaký čas skládat zkoušky, měl by dát jich užít i širší veřejnosti: promluvili bychom si pak o nich slovíčko. — Ničemu nesmějí se tolik jako této cechovní povýšenosti „odborníků“. Takový „odborník“ myslí, že by ztratil něco ze své patentované vědeckosti, kdyby nepokřčil nosem nad knížkou, kterou nevygotil jeho P. T. pan kolega. Ale když bylo projevováno dostatečně despektu k takové necechové knížce, stěhuji se po letech pomalu její soudy do „vědeckých“ děl pánů „odborníků“! Ten recipuje to, onen onó — neboť tito lidé nemají většinou soudu uměleckého a estetického a žijí z hotových názorů, které si vybojovaly svou ozvěnu v životě.

Má noticka o prof. Jaroslavu Vlčkovi

v minulém čísle podnítila tolik pošetilých výkladů a dotazů, že se k ní dnes vracím. Člověku demonstruje se tu zase jednou ad oculos, jak se umí u nás číst, myslit, cítit a soudit. A pochopíš zase jednou hodně názorně, kde sedí ta česká bída: že spáry její věží hluboko v tom, čemu se říká na celém světě smysl pro loyálnost a spravedlnost i k odpůrci. Tento orgán churaví a zde to hnuje. — Tedy: Táže se mne řada lidí: proč prý útočím na prof. Vlčka? Což prý nemá profesor v semináři plnou volnost kritiky, kritického slova? Chci mu ji snad přistříhovat? Bůh mne chraň, miláčekové, od něčeho takového! Má, má úplnou volnost a já mu jí neberu; kdybych mohl, přidal bych mu jí ještě deset měřic. Jest mně úplně lhostejno, co vykládá nebo nevykládá o mně na př. prof. Máchal nebo prof. Mourek nebo jiný nevinný homo philologus. Takový prof. Máchal nebo prof. Mourek jest pouhý a prostý učenec — prof. Vlček jest vedle toho *literát*, který *vzal na sebe povinnost veřejného fora*. A zde jest ten kardinální rozdíl mezi nimi, který ráčíte, dobrodružkové, ignorovat, ač jsem jej podtrhl. Prof. Vlček dává své jméno za štít Lumíru, bojovnému orgánu zcela určitého směru a určité barvy, *velmi rozhodně a výbojně* skupiny moderních (nebo pseudomoderních) literátův, a má tedy *povinnost* mou knížku posouditi veřejně: vždyť rediguje v Lumíru právě část literárně historickou, kulturní, essayistickou. Prof. Vlček má povinnost mluvit *sám* a ne dávat se pohodlně zastupovat některým ochotným žákem nebo učněm. Dávám-li do štítu své barvy, musím je dovést v rozhodnou chvíli přiznat, musím dovést se exponovat za ně *otevřeně*. Mně jest osobně lhostejné, dopadne-li soud prof. Vlčka tak neb onak, ale na čem musím státi, jest, aby nebyl pronášen při zavřených dveřích, aby byl *veřejný*. To jest to minimální právo, které přiznávají dnes lidem snad i již na Zambuzi — i mohu je snad žádat i v české literatuře. Má noticka neměla jiného účelu než připomenout prof. Vlčkovi tuto povinnost, než dovolati se pro mou knížku této slušnosti nejprimitivnější. Já chci forum veřejné a ne uzavřené shromáždění posluchačův a žáků, kteří již prostě proto, že jsou posluchači a žáky, podléhají, byť ne všichni, alespoň většinou a třeba nevědomky, steré sugesci učitelově; jiného účelu má poznámka o semináři p. Vlčkově neměla, zejména byl mne vzdálen úmysl urá-

žeti jej nějak. — Aby bylo i zaslepeným patrné, co chci říci, zmiňuji se o totožném případě, který dnes náleží již literární historii. Před několika roky [t. j. 1904] vyšel Konec Hackenschmidův od V. Dyka. Prof. Masaryk mohl se obmezit právě jako prof. Vlček pohodlně na přednášky nebo na seminář a polemizovat s knihou s katedry. Ale prof. Masaryk jako *literát* cítil nepřipustnost takové zbraně a exponoval se veřejně: otisknul v Čase o Hackenschmidovi řadu feuilletonův kritických a vydal se tím za terč veršovaným i prozaickým replikám a invektivám V. Dykovým — že to není nic zvlášť příjemného, přízná snad i p. prof. Vlček, třebaš byl Dykovým spoluredaktorem. Tak jednal prof. Masaryk: otevřeně, přímo, před forem veřejným. Neposlal na p. Dyka žáků nebo učňů: vyřídil si věc tvář v tvář v plném denním světle. Tu jest něco, co přál bych si, aby se stalo konečně v Čechách tradicí: máme-li ideje a přesvědčení, máme také krásnou povinnost exponovat se za ně otevřeně a do všech důsledkův. A popravovat-li již, pak popravovat veřejně na náměstí a ne bodat při zavřených dveřích v katakombách universitních!

Opravdu svérázné, duchem a duší moravské literatury

bylo v Moravsko-slezské revui pramálo! Pro domo budiž zde konstatováno, že Novina promluvila o těchto podstatných otázkách vnitřní duchové literární organizace hned na svém začátku: v 3. čísle I. ročníku věnovala jim kritický článek Literární centralisace.¹ Nemám ani dnes mnoho, co bych dodal k oněm stranám. Literární centralisaci pokládám za zlo a přeji si literatury decentralisované, silné a kvetoucí literatury krajové. Jejím zdarem a růstem jest podmíněn mně zdar literatury universální, a obojí proud musí si v zdravé organizaci národní držet rovnováhu. Ale právě s tohoto stanoviska vyšší organizace jest třeba vyslovit se proti posavadnímu směru Moravsko-slezské revue: neboť měla pramalou péči o opravdovou literaturu krajovou, pěstovala většinou papírovou a kavárenskou literaturu pražskou, a velmi často pochybnou literaturu pražskou, a dávala se zneužívat k málo čistotné a málo slušné osobní politice Mrštíků, Holých et tutti quanti — byla příliš často ne orgánem svérázné tvorby národní, ale hlomozným bubnem literárního reakcionářství.

Moravsko-slezská revue

ve svém Komentáři, který letos rediguje p. Elgart-Sokol, jest stejně perfidní a přitom stejně obmezená, jako byla loni, když tuto rubriku redigoval p. V. Mrštík. Pan Elgart-Sokol nahromadil o mně en passant v prvních dvou číslech kupu lží. Prý jsem chtěl Moravu literárně zcentralisovat pod Prahu, a když to nešlo, hlásám prý decentralisaci. Na to jest jedna odpověď: Dám p. Elgartovi 1000 zl., dokáže-li mně jedinou mou větou, že jsem chtěl kdy literaturu centralisovat; já žádal v životě jen po moravské literatuře totéž, co žádám po literatuře české: aby byla opravdu umělecká, a jako jsem toho neodpouštěl české literatuře, tak jsem toho neodpouš-

1 - [Viz zde str. 24 a n.]

těl ani literatuře moravské. To byl můj „centralism“ — přiznávám, určitým pá-
nům velmi nepohodný — a na něm již přes všechny Elgarty, Mrštíky a Holé patrně
umru. Jinde otírá se ubožácky o moje črty Vdova po duchu,¹ které pry jsem na-
psal po čtrnáctidenním pobytu na Moravě. Já je napsal sice po pobytu dvoumě-
síčním, ale kdybych je napsal po 3 dnech, mohly by být lepší, než co napsal p. Elgart
po pozorování celoročním: někdo může za 3 dny vypozerovat něco, mimo co
chodí jiný slepě léta. A byl to zvláštní náhodou dnešní spolupracovník Moravsko-
slezské revue, dr F. X. Hodáč, který vítal mé črty, když vyšly tehdy ve Volných
směrech, zvláštním úvodníkem v brněnských Lidových novinách a potvrzoval mně,
že jsem viděl a cítil správně. A po něm dostal jsem několik sympatických listů od
jiných Moravanů, kteří soudili jako on. Nedomnívám se nikterak, že jsem učinil
ve svých črtách nějaké ohromné objevy: jest to prostá subjektivní beletrie, bele-
tristický impresionism a žádná programová studie, a těšilo-li mne co na těch pro-
jevech, bylo to jen to, že ti lidé vycítili lásku, s jakou jsem se na ně zahleděl. Neboť,
mimořadně řečeno, nikde nenajdeš tolik milých, rozkošných, vkusných lidí, krás-
ných po duchu i po těle, jako na Moravě a chce-li se Morava za něco modlit, měla
by se modlit jen: od našich literátů osvobod' nás, ó Pane! Neznám literatury, která
by tak mizerně reprezentovala svůj lid jako literatura à la bojovná část Moravsko-
slezské revue nebo Moravské orlice. Dostávám občas v Moravy po rozkošném listě,
v němž jest co nejlipněji zparodováno toto *literární erhovství* (slovo není ode mne),
ale aby se vzmoužili tito lidé a zakřikli veřejně své literární halapartníky, k tomu
nemají buď dosti energie nebo dosti času. Nu, což škodí: spokojují se zatím plato-
nickým ujišťováním lásky a vyslovovaným přesvědčením, že až zalidní Moravu
generace opravdu mladá a čestná, poděkuje se pěkně za dnešní literární politiku
dnešním Kleontům moravským.

Sté narozeniny J. Barbeye d'Aurevilly

případly na 2. listopad 1908 a byly oslaveny několika pěknými příležitostnými
články, z nichž stojí za zvláštní zmínku studie Barbey d'Aurevilly jako kritik li-
terární od J. Bertauty v *Mercuru* z 1. listopadu a článku Henriho d'Almérás v *Re-
vue* ze dne 15. září, v němž zanaší se autor spíše lidskou osobností tohoto krajně
výrazného ducha a nevšedního spisovatele a podává řadu anekdotických rysů jeho.
Mercure vydal také velmi pěknou knihu *Esprit de J. Barbey d'Aurevilly* — slo-
vník myšlenek, rysů, podobizen a soudů vyňatých z jeho díla kritického s předmlu-
vou Octava Uzanne, důvěrného přítele Barbeyova. Tento slovník jest opravdu
podstatnou esencí jeho díla kritického, které se dnes vrší před námi již, díky oddané
láске a vydavatelské svědomitosti distingované přítelkyně Barbeyovy, v hotový
stoh knih — úžasný repertoire idejí, gest, grimas, výpadů, myšlenkových ohňostrojů,
sotis, insultů a především paradoxů a nádherně žíhaných, pružných dravčích vět,
hotových stále k vražednému skoku na toho, kdo dotkl se nějak idollů, jimž Barbey
rytířsky sloužil: církve katolické, náboženství, staré feudální Francie, kdo čpěl,

1 - [Viz Boje o zítřek, 7. vyd. 1950, str. 193 a n. Sem přetištěno z *Volných
směrů* 9, 1904, str. 3 a n.]

byť z daleka, svobodomyšlnictvím, demokratismem, naturalismem, — na všecko,
co ucházelo se o pohodlný úspěch u doby věru velmi málo vybíravé a věru špatně
rozeznávající opravdovou sílu a opravdový talent od pouhého padělků. Ale tato
sbírka připomíná těm, kdož toho posud nevěděli, jak opravdově dovedl se poklo-
niti Barbey d'Aurevilly i nejedné opravdové hodnotě básnické, tak Baudelairovi,
Balzacovi a Alfredovi de Vigny. Pěkně charakterisuje Barbeye v předmluvě Octave
Uzanne, nazývá je „posledním mušketýrem literatury, který byl snad také po-
sledním vojákem péra v nejkrásnějším smysle slova, jak rozuměli mu Alfred
de Vigny a Paul de Molènes“.

George Meredith

beze sporu největší moderní romanopisec anglický, zemřel [18. 5. 1909] ve své cot-
tagi v Dorkingu na úpatí Box-Hillu v Surrey před čtrnácti dny, překročiv jeden-
aosmdesát let života vyplněného krásnými a velkými činy tvůrčími. George Mere-
dithovi dostalo se velmi pozdě spravedlivého uznání v anglickém světě literárním;
širší obecenstvo bylo vždycky odpuzováno od něho jeho intelektualismem, smys-
lem pro temné a vinuté labyrinty lidské myšlenky a vášně, pro výboje ideje i pro
nádherný živý, vlnitý a proudný jazyk plný metafor a barvy; a George Meredith
opravdu ohrazoval nejednou své zahrady bizarně vinutými a ostrými ploty, patrně
proto, že chtěl je ochránit od návštěv různé nechutné zvěře. Zato získal Meredith
záhy obdiv a lásku svých nejlepších vrstevníků, kteří jako básník Swinburne, R. L.
Stevenson a Henley projevíli ji i kritickými studii. Dílo Meredithovo jest i ob-
sáhlé, i jadrné; více než třicet let tvořil Meredith práce umělecky zralé, v nichž cí-
títe stále mocné napětí myšlenky sílejí a vyvíjející se, myšlenky, které se autor
stále důvěrněji a důvěrněji zmocňuje; dvanáct románů a čtyři svazky básní jsou
žní života Meredithova. Meredith býval někdy srovnáván s Balzacem, myslím, ne
ve všem právě šťastně; ale v jednom má srovnání toto pravdu: oba autoři jsou si
blíže vášnivou silou svých reků, jejich ideovou výbojností, smyslem pro mozky
rozpracované vášnivou prací myšlenkovou. Ale jinak jest Meredith intelektuálnější
Balzaca; není v něm romantismu, někdy i dětského a materialistického, který
kazí dílo Balzacovo. Meredith jako Browning jest básník života vnitřního, vnitř-
ních krisí a katastrof. Dovede vnikat jako žádný druhý romanopisec anglický do
strašných labyrintů lidského srdce s jakousi heroickou zvědavostí; Egoista, jeho
největší dílo umělecké a jedna z těch knih, které zůstanou, až opadne mnohá umělá
popularita dnešní, jest veliký neosobní pomník této vzácné analytické psychologie.
A není snad problému moderní myšlenky, aby nezbudil umělecké a psychologické
ozvěny v díle Meredithově; Beauchamp's Career, Harry Richmond, The tragic Co-
medians, One of our Conquerors jsou díla vesměs zmitaná na širých hladinách mo-
derní myšlenky společenské i politické, díla odlišných charakterů a pohnutých
duchů, zapředených do vášnivých konfliktů. Knihami Meredithovými prochází
i řada dívčích postav kouzla tak jímavého a srdečného, tak básnické i tak pravdivé,
že musíš chvílemi myslet až na Shakespeara, abys jim našel literární obdoby. Není
divu, že básník, který stvořil tyto ženské charaktery, znal duši ženskou a miloval
ji i — trpěl jí. Trpěl její malou intelektuálností, jejím malým mozkiem, a přál jí